

Comprehensive Security Cooperation (CSC 22-1)¹

บทนำ

หลักสูตร Comprehensive Security Cooperation (CSC) เป็นหลักสูตรใหม่ของสถาบัน DKI-APCSS ซึ่งจัดเป็นครั้งแรกในรอบ 3 ปี ภายหลังจากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ทำให้การจัดการฝึกอบรมและการเดินทางเข้าร่วมเป็นไปได้ยากลำบาก โดยหลักสูตรดังกล่าวมีความแตกต่างจากหลักสูตรที่ผ่านมาของสถาบัน DKI-APCSS ที่จัดเป็นหลักสูตรความมั่นคงเฉพาะเรื่อง เช่น หลักสูตร Comprehensive Security Responses to Terrorism (CSRT) หรือหลักสูตรที่กล่าวถึงความมั่นคงในภาพรวม โดยไม่ได้เจาะจงประเด็นใดประเด็นหนึ่ง เช่น หลักสูตร

¹ การฝึกอบรมหลักสูตร Comprehensive Security Cooperation (CSC 22-1) จัดขึ้นระหว่างวันที่ 24 ก.พ. - 31 มี.ค. 65 ณ เมืองโฮโนลูลู รัฐฮาวาย ประเทศสหรัฐอเมริกา จัดโดย สถาบัน DKI-APCSS

² เรียบเรียงโดยคณะผู้เข้าร่วมหลักสูตรฯ ประกอบด้วย 1) พันเอก พิศาล อมรรัตนานาภาพ รองผู้อำนวยการกองข่าวความมั่นคง กรมข่าวทหาร 2) นางสาวมณฑิพย์ วงศ์กุลฤดี นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ กองความมั่นคงระหว่างประเทศ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ และ 3) นางสาวกมลชนก ศรีรอด นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ กองประเมินภัยคุกคาม สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ

Advance Security Cooperation Course (ASC) ทั้งนี้ หลักสูตร CSC เป็นหลักสูตรที่ผสมผสาน จุดเด่นของหลักสูตรความมั่นคงเฉพาะเรื่องและความมั่นคงในภาพรวมเอาไว้ด้วยกัน โดยจะมีการอบรม ให้ความรู้ประเด็นความมั่นคงที่เป็นประเด็นสำคัญในระดับโลกและระดับภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก และแบ่งเป็นสาขา (Track) ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีความสนใจได้เข้าร่วม จำนวน 4 สาขา ได้แก่ ความมั่นคงทางทะเล (Maritime Security Track) การต่อต้านก่อการร้าย (Counter Terrorism Track) ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (Economic Security Track) และไม่จำกัดสาขา (Untrack) สำหรับผู้ที่สนใจหลายประเด็นความมั่นคง ซึ่งคณะผู้เขียนได้เข้าร่วมหลักสูตรดังกล่าว ภายใต้รหัส CSC 22-1 ระหว่างวันที่ 24 กุมภาพันธ์ - 31 มีนาคม 2565 ณ เมืองโฮโนลูลู รัฐฮาวาย ประเทศสหรัฐอเมริกา

ลักษณะการฝึกอบรมของหลักสูตร CSC 22-1 ประกอบด้วย 1) การฟังการบรรยาย (Lecture) 2) การแบ่งกลุ่มหารือ (Seminar Discussion) 3) การฝึกแก้ไขสถานการณ์จำลอง (Exercise) และ 4) การจัดทำโครงการของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อนำไปพัฒนางานของตนเองที่รับผิดชอบอยู่ (Fellowship Project) ทั้งนี้ ในบทความฉบับนี้ คณะผู้เขียนจะเน้นไปที่สาระสำคัญของประเด็นที่ได้รับจากการเข้าร่วมฝึกอบรมดังกล่าวดังนี้

แนวคิดการคาดการณ์อนาคตเชิงยุทธศาสตร์ “Strategic Foresight”

หากอ้างอิงหลักทฤษฎี Offensive Realism พอสรุปได้ว่าการให้ได้ว่าอำนาจจะสามารถบรรลุเป้าหมายสูงสุดได้ ก็ต่อเมื่อรัฐจะต้องเป็นรัฐที่มีอำนาจแข็งแกร่งที่สุดเฉกเช่นการเดินหมากของประเทศมหาอำนาจสหรัฐและรัสเซียจะเห็นได้ว่าจะต้องมีอำนาจนำทั้งด้านการทหารและเศรษฐกิจตั้งแต่ระดับภูมิภาค (Regional Power) ที่จะนำไปสู่การเป็นประเทศมหาอำนาจ (Superpower) โดยอีกทั้งจะต้องทำการแสดงพลังอำนาจให้เป็นที่ประจักษ์แก่เวทีโลก ปรากฏการณ์สันตะไมน้อยอย่างมีนัยยะสำคัญได้อุบัติขึ้นแล้วหากการขยับหมากขึ้นมาเมื่อใดก็ อย่างไรก็ดีไม่ได้หมายความว่าทุก ๆ รัฐตั้งแต่ที่เป็นประเทศอำนาจกลางจะสามารถเพิ่มอำนาจในเชิงสัมพัทธ์ (Relative Power) ให้ได้มากที่สุด ในเวลาเดียวกันกับประเทศอื่น ๆ ดังนั้นนักยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงในประเทศเหล่านี้ จะต้องมองภาพอนาคต (Foresight) ทั้งระยะใกล้และไกลและต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบทั้งการคิดในเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) การคิดเชิงสังเคราะห์ (Synthetic Thinking) จนถึงการคิดในเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เพื่อนำไปพัฒนากลยุทธ์ในการให้น้ำหนักการวางหมากที่แม่นยำเพื่อถ่วงน้ำหนัก Bandwagoning และ Balancing Power อย่างต่อเนื่องและเหมาะสมต่อสถานการณ์ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มอำนาจมากขึ้นเพื่อสร้างโอกาสในการอยู่รอดของรัฐอย่างเต็มภาคภูมิต่อไป

ทั้งนี้ หลักสูตรได้มีการจัดทำ Role Play เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าถึงบทบาทและหน้าที่ในการคิดเชิงยุทธศาสตร์มากขึ้น เช่น การฝึกฝนบทบาทสมมุติการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ การแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์ในอัฟกานิสถาน โดยผู้เรียนในแต่ละคนจะได้รับบทบาทในเชิงยุทธศาสตร์ที่แตกต่างกันไป เช่น เชิงการต่างประเทศ การเมือง การทหาร หรือการเจรจาต่อรอง

การสร้างศักยภาพ (Capacity) ให้กับการดำเนินงานด้านความมั่นคง

หลักสูตร CSC22-1 ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างศักยภาพของเจ้าหน้าที่/บุคลากรในการดำเนินงานด้านความมั่นคงที่มีการตระหนักหรือการนำหลักการสากลมาใช้ประยุกต์/ค่านึงในภารกิจงานของตนเอง เพื่อให้การปฏิบัติงานด้านความมั่นคงมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเชื่อมโยงสอดคล้องกับประเด็นที่ประชาคมโลกให้ความสำคัญ โดยหลักสูตรฯ มีการนำเสนอประเด็น/หลักการ ดังนี้

ประการแรก การนำหลักธรรมาภิบาลที่ดี (Good Governance) มาใช้ในการพัฒนางานด้านความมั่นคง (Security Sector Development) โดยการมีธรรมาภิบาลในงานด้านความมั่นคงเป็นความท้าทายที่สำคัญ ซึ่งปัญหาหลักคือการพัฒนากองทัพที่แข็งแกร่งในการป้องกันประเทศ เป็นสิ่งที่จำเป็นที่รัฐให้ความสำคัญ แต่ที่ต้องระวังไม่ให้กองทัพมีอำนาจเหนือรัฐ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันความท้าทายด้านความมั่นคงมีความหลากหลายและซับซ้อน จนนำไปสู่การขยายบทบาทและภารกิจที่เพิ่มขึ้นของหน่วยงานด้านความมั่นคง ซึ่งควรมีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการงานด้านความมั่นคง เพื่อป้องกันการทุจริตที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคง โดยหลักธรรมาภิบาลที่ดี มีดังนี้ 1) ความรับผิดชอบ (Accountable) 2) ความโปร่งใส (Transparent) 3) อยู่ภายใต้กฎหมาย (Under Rule of Law) 4) การมีส่วนร่วม (Inclusive) 5) การตอบสนอง (Responsive) 6) ประสิทธิภาพ (Effective) ทั้งนี้ การพัฒนาหลักธรรมาภิบาลที่ดีต้องมาจากทุกระดับ โดยฝ่ายบริหารต้องมีการนำหลักธรรมาภิบาลกำหนดในนโยบายหรือยุทธศาสตร์ มีการสร้างระบบในการสนับสนุนการปฏิบัติและติดตาม ฝ่ายนิติบัญญัติควรกำหนดไว้ในกฎหมายระดับชาติ และจัดตั้งกลไกในการรายงานและตรวจสอบ ฝ่ายตุลาการควรใช้กฎหมายพลเรือนเป็นหลักในการแก้ไขปัญหา และภาคประชาสังคมต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและควบคุมผู้ให้บริการงานด้านความมั่นคง นอกจากนี้ ควรการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานเพื่อใช้ศักยภาพทั้งหมดของรัฐบาล (Whole of Government) ในการแก้ไขปัญหา

การพัฒนาให้การดำเนินงานมีหลักการมาภิบาลที่ดีสามารถทำได้โดยการมีโครงการปฏิรูปงานด้านความมั่นคง (Security Sector Reform) ซึ่งมีหลักการ ดังนี้ 1) การบูรณาการ (Integrated) ขอบเขต ผลประโยชน์ ข้อตระหนัก และกิจกรรมที่หลากหลายที่จำเป็นต่อการพิจารณาภายใต้กรอบนโยบาย เพื่อดำเนินโครงการ 2) การกำหนดประเด็นสำคัญ (Focused) ภายใต้โครงการเพื่อมุ่งดำเนินการ เรื่องดังกล่าวให้ลุล่วง 3) การปรับการดำเนินการของโครงการให้เหมาะสม (Tailored) กับบริบท และสถานการณ์ 4) การจัดลำดับความสำคัญ (Prioritized) ของโครงการ โดยคำนึงถึงความต้องการ สถานการณ์ และทรัพยากรที่มีอยู่ 5) การเรียงลำดับขั้นตอนในการดำเนินโครงการ (Sequenced) โดยพิจารณาว่าจะต้องดำเนินการอะไรเป็นอันดับแรก และมีแผนจะดำเนินการทั้งในระยะสั้น และระยะยาวอย่างไร 6) การสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของในระดับท้องถิ่น (Locally Owned) ซึ่งโครงการควรจะถูกกำหนด ดำเนินการ ติดตาม และประเมินโดยตัวแสดงระดับท้องถิ่น (Local Actors) และในกรณีที่ตัวแสดงระดับท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยตัวเองจากภายนอก (External Actors) ควรมีส่วนช่วยเข้ามาสนับสนุน 7) การติดตาม (Monitored) โครงการควรถูกติดตามเพื่อสร้างหลักประกันว่าจะมีการดำเนินการที่สอดคล้องกับเป้าหมาย และมีมาตรการรองรับ กรณีหากเกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่กระทบกับโครงการ 8) ความยั่งยืน (Sustainable) โครงการจำเป็นต้องคำนึงถึงการขับเคลื่อน ระยะยาวอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับทรัพยากรของประเทศที่มีอยู่ และ 9) การประเมิน (Evaluated) โดยการทบทวนหรือถอดบทเรียนหลังโครงการสิ้นสุดลง และนำไปสู่การปรับปรุงหรือ ปฏิรูปการดำเนินการต่อไป

ประการที่สอง การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นเรื่องเพศในมิติด้านความมั่นคง (Understanding Gendered Security) โดยเป็นกระบวนการคิดที่มุ่งเสริมสร้างมาตรการของรัฐและความมั่นคงของมนุษย์ บนพื้นฐานของการคำนึงเรื่องเพศสภาพทั้งหญิงและชายในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงอายุ เช่น เด็กหญิงและเด็กชาย หลักการของกรอบเป็นการนำเสนอแนวคิดอีกมุมมองโดยการประยุกต์ เรื่องความมั่นคงตามเพศสภาพกับข้อเสนอในการสร้างสันติภาพและลดความขัดแย้ง ซึ่งข้อมติของ คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติที่ 1325 (UNSCR 1325) เกี่ยวกับผู้หญิง สันติภาพ และความมั่นคง (Women, Peace and Security - WPS) ที่มีหลักการประกอบด้วย 1) การมีมุมมอง (Perspective) ที่ครอบคลุมทุกเสียง โดยยึดหลักประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People Centric) ผลประโยชน์ร่วมกัน (Collective Interests) ความเหมาะสมตามเพศสภาพ (Gender Nuanced) และการมีมุมมองที่กว้าง (Broader Perspective) เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการด้านความมั่นคงที่หลากหลายสำหรับทุกคน 2) การมีส่วนร่วม (Participation) ในการสร้างสันติภาพ โดยจะต้อง สนับสนุนความหลากหลาย การมีส่วนร่วม และการเกี่ยวข้องอย่างมีคุณค่าให้กับทุกภาคส่วน 3) การป้องกัน (Prevention) ด้วยการสร้างโครงสร้างทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ การสนับสนุนทรัพยากร สวัสดิการ การศึกษา หรืองาน การสร้างสถาบัน กฎ บรรทัดฐานที่ส่งเสริมการเคารพความเท่าเทียมทางเพศ และ 4) การปกป้อง (Protection) โดยการต่อต้านความรุนแรงทุกรูปแบบ และเพื่อขับเคลื่อน WPS ไปสู่การปฏิบัติ รัฐควรมีแนวทาง ดังนี้ 1) การสร้างความเข้มแข็งให้กับมาตรการของรัฐและความมั่นคงของมนุษย์ที่เชื่อมโยงกับ WPS 2) การส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล

และ 3) การนำประเด็นเรื่องความเท่าเทียมทางเพศเชื่อมโยงกับประเด็นหรือสถานการณ์ความมั่นคงต่าง ๆ รวมทั้งมีการนำกรอบเรื่องความมั่นคงทางเพศมาใช้ประกอบการวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ เพื่อที่จะระบุความต้องการ ช่องโหว่ และความเสี่ยงเกี่ยวกับประเด็นเรื่องเพศ เพื่อที่จะนำไปกำหนดเป็นนโยบายหรือมาตรการต่อไป

ประการที่สาม การเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศ (Climate Change) เป็นประเด็นสำคัญที่ผู้ปฏิบัติงานด้านความมั่นคงควรให้ความสำคัญและตระหนักถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐและระดับโลก โดยการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิโลกและน้ำทะเลนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของระดับและความเป็นกรดของน้ำทะเล นอกจากนี้ ผลกระทบจากสภาวะอากาศทำให้การเข้าถึงน้ำสะอาดและอาหารเป็นไปได้ยาก รวมทั้งส่งผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์และโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ จึงเป็นปัญหาหนึ่งที่มีผลกระทบต่อทั้งในทุกระดับตั้งแต่ปัจเจกบุคคลไปจนถึงระดับโลก ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและความร่วมมือระหว่างรัฐในการช่วยกันแก้ไขปัญหา ดังมีตัวอย่างกรณีศึกษา ดังนี้ 1) **หมู่เกาะฟิลิปปินส์** ได้รับผลกระทบอย่างซ้ำ ๆ จากการเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศ ทำให้ประชาชนต้องอพยพออกจากพื้นที่ที่เคยอาศัยอยู่ เนื่องจากระดับน้ำที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งในอนาคตคาดว่าจะต้องมีการโยกย้ายประชากรเพิ่มขึ้น ซึ่งนอกจากประชาชนจะเสียพื้นที่ที่อยู่อาศัยแล้ว ยังเสียพื้นที่ที่ทำเกษตรจากการที่เกาะเริ่มจมลงเรื่อย ๆ จึงเป็นความท้าทายของรัฐบาลในการโยกย้ายพื้นที่อยู่อาศัยและที่ดินทำมาหากิน รวมทั้งวางแผนรับมือกับการจมลงของเกาะอย่างต่อเนื่องในอนาคต 2) **แม่น้ำโขง** ได้รับผลกระทบจากการเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเลส่งผลให้น้ำกร่อยไหลย้อนเข้ามา ทำให้พื้นดินบริเวณที่เพาะปลูกทำได้ยากขึ้น รวมทั้งยังประสบปัญหาแม่น้ำแห้งทำให้ทำการประมงได้ยาก ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารต่อไปในอนาคต และ 3) **บังกลาเทศ** ประสบปัญหาเช่นเดียวกับกรณีแม่น้ำโขงที่ระดับน้ำทะเลเพิ่มสูงจนทำให้พื้นที่บริเวณริมทะเลจมลง ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณชายฝั่งต้องอพยพย้ายถิ่นฐาน และประสบปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหารเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจากกรณีศึกษาข้างต้น ทำให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงมนุษย์เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการลดลงของพื้นที่อยู่อาศัยและที่ดินทำมาหากิน ความมั่นคงทางอาหาร และน้ำจืดสำหรับการบริโภคและสาธารณสุข

อย่างไรก็ตาม หน่วยงานด้านความมั่นคงสามารถมีส่วนร่วมสนับสนุนในการแก้ไขปัญหาหรือผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศได้ ซึ่งรัฐบาลสหรัฐฯ ได้บรรจุเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศในนโยบายการต่างประเทศและความมั่นคงแห่งชาติ รวมทั้ง INDOPACOM ได้มีโครงการพัฒนาความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ภายในภูมิภาคทั้งการอบรมให้ความรู้ การเข้าไปช่วยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการฝึกซ้อมรับมือกับภัยพิบัติ เพื่อลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศและเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ประการที่สี่ การสร้างศักยภาพในการฟื้นฟูให้กลับสู่ปกติ (Building Resilience) ซึ่งเป็นการสร้างการเตรียมพร้อมให้กับประชาชน ชุมชน และระบบเพื่อรองรับสถานการณ์ภัยพิบัติต่าง ๆ และสามารถที่จะฟื้นฟูกลับมาเป็นปกติได้อย่างรวดเร็วและเข้มแข็งกว่าเดิม โดยปัจจุบันโลกเต็มไปด้วยภัยพิบัติที่มากมายทั้งภัยพิบัติทางธรรมชาติและภัยพิบัติที่เกิดจากมนุษย์ ทำให้ผลกระทบจากภัยพิบัติ

มีความสลับซับซ้อนและเกี่ยวโยงทั้งมิติด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เช่น ภัยพิบัติทางธรรมชาติ นอกจากจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านอาหาร สาธารณูปโภค และชุมชน อันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสามารถนำไปสู่ผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเมืองและความมั่นคง เช่น การเกิดจลาจล ความขัดแย้งจากการแย่งชิงทรัพยากร ซึ่งการจะป้องกันและลดผลกระทบจากภัยพิบัติหรือภัยคุกคามต่าง ๆ ได้ จำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมในการรับมืออย่างครอบคลุมตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุไปจนถึงหลังเกิดเหตุให้สามารถฟื้นฟูกลับมาเป็นปกติได้ตั้งก่อนเกิดเหตุ อาทิ การมีโครงสร้างพื้นฐานรองรับภัยพิบัติ การมีแผนเผชิญเหตุ การเตรียมทรัพยากรรองรับการเผชิญเหตุและฟื้นฟูหลังเกิดเหตุ

ประการสุดท้าย การสร้างองค์ความรู้และภูมิคุ้มกันเกี่ยวกับข่าวปลอม (Fake News) โดยสื่อสารสนเทศในยุคดิจิทัลมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มีการเติบโตของสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่อาจทำให้คุณค่าและจรรยาบรรณของสื่อสารสนเทศลดลง นอกจากนี้หลายประเทศพบความเสี่ยงของการขาดแคลนข้อมูลข่าวสารที่มีประสิทธิภาพ การจงใจบิดเบือนข่าวสารเพื่อหลอกลวงหรือทำให้บันเทิง ซึ่งการเข้ามาของสื่อสังคมออนไลน์ทำให้การแสดงข่าวจริงกับข่าวปลอมมีความใกล้เคียงกันมากขึ้น และทำให้ยากต่อการแยกแยะในยุคที่เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็ว โดยข่าวปลอมสามารถตีความครอบคลุมได้ทั้งข้อมูลที่ถูกบิดเบือน (Dis-information) ซึ่งเป็นข้อมูลผิดที่ถูกสร้างขึ้นอย่างจงใจเพื่อโจมตีบุคคล กลุ่ม องค์กรหรือประเทศ ข้อมูลเท็จ (Mis-information) อันเป็นข้อมูลผิดที่สร้างขึ้นโดยไม่ได้ตั้งใจและข้อมูลแอบแฝง (Mal-information) ที่เป็นข้อมูลที่ถูกต้อง แต่ถูกนำมาใช้โจมตีบุคคล กลุ่ม องค์กรหรือประเทศ

ปัจจุบันมีประเภทของข่าวปลอม (Fake News) ดังนี้ 1) ข่าวเสียดสีหรือข่าวล้อเลียน (Satire or Parody) เป็นข่าวที่สร้างขึ้นเพื่อหลอกล่อผู้รับข่าวสารเพื่อความตลกขบขัน แต่ไม่ได้มีเจตนาจะทำร้ายใครเป็นการเฉพาะ 2) ข่าวที่หัวข่าวไม่ตรงกับเนื้อหา (False Connection) เป็นข่าวที่มีหัวข้อข่าวไม่สอดคล้องกับสาระของข่าว 3) ข่าวที่มีเนื้อหาชักจูงไปในทางที่ผิด (Misleading Content) เป็นข่าวที่จงใจชักนำความเข้าใจผิดต่อประเด็นหรือบุคคลในข่าว 4) ข่าวที่มีเนื้อหาเป็นเท็จบางส่วน (false context) เป็นข่าวที่มีการผสมข้อมูลเท็จเข้าไปในข่าวจริง 5) ข่าวจริงที่มีการปลอมแปลงใหม่ (Imposter Content) เป็นข่าวปลอมที่สร้างขึ้นใหม่ทั้งหมด รวมทั้งแหล่งที่มาของข่าว 6) ข่าวจริงที่มีการควบคุมเบื้องหลังเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง (Manipulated Content) เป็นข่าวที่มีข้อเท็จจริง แต่มีการควบคุมเนื้อหาสาระและรูปภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของผู้สร้างข่าว และ 7) ข่าวปลอมที่จงใจสร้างขึ้นมาเพื่อโจมตีฝ่ายตรงข้าม (fabricated content) เป็นข่าวปลอมทั้งหมดที่สร้างขึ้นโดยมีเจตนารมณ์เพื่อใช้โจมตีฝ่ายตรงข้ามหรือเป้าหมายที่กำหนด

ทั้งนี้ ข้อมูลข่าวสารที่ผิดจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทุกระดับ จึงควรมีการเสริมสร้างศักยภาพของประชาชน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ในการระบุข่าวสารที่ผิดและนำไปสู่มาตรการในการตอบโต้ต่อข่าวปลอม ได้แก่ 1) การแก้ไขข้อมูลข่าวสารให้ถูกต้องอย่างต่อเนื่อง 2) การนำเสนอข้อมูลข่าวสารใหม่เพื่อกลบข่าวปลอม 3) การตรวจสอบและเผยแพร่แหล่งที่มาที่ถูกต้อง 4) อย่าทำให้ผู้เผยแพร่ข่าวปลอมมีความชอบธรรม โดยเฉพาะกลุ่มหัวรุนแรง 5) ควรมีการให้ความรู้แก่ประชาชนในการแยกแยะ

ข่าวปลอม และ 6) ควรมีการรายงานแพลตฟอร์ม (Platform) ที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทันทีเมื่อพบข้อมูลข่าวสารปลอม

การนำทฤษฎีเชิงอำนาจมาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ในปัจจุบัน : รัสเซียกับทฤษฎีอำนาจ (Russia and Power Theory)

“The major regional power are pre-eminent in areas of the world without being able to extend their interest as globally as the U.S.”

(Huntington 1999, pp. 36)

“ประเทศอำนาจหลักในภูมิภาคที่มีอิทธิพลบนเวทีสากลแต่ยังไม่สามารถขยายวัตถุประสงค์/ผลประโยชน์ในระดับโลกเหมือนสหรัฐฯ”

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัย Hindsight, Insight, Foresight: Thinking About Security in the Indo-Pacific (p.21-30, 239-240 : 2020) จากสถาบันด้านความมั่นคง Daniel K. Inouye Asia-Pacific for Security Studies พบว่าทฤษฎีอำนาจ (Power Theory) นั้นมีความเหมาะสมเพื่อนำมาใช้ประกอบการวิเคราะห์สถานการณ์ด้านความมั่นคง โดยทฤษฎีอำนาจจะต้องแยกการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน คือ ตัวแสดงของผู้มีอำนาจ (Actors) และขอบเขตของอำนาจ (Boundary) ในเรื่องแรก ตัวแสดงของผู้มีอำนาจในการแข่งขันการเป็นประเทศผู้นำ/มหาอำนาจนั้น จะแบ่งตัวแสดงออกเป็น 3 กลุ่มคือ ประเทศที่เป็นผู้มีอำนาจเดิม (Ruling Power) ประเทศที่กำลังขึ้นมาแย่งชิงอำนาจ (Rising Power) ประเทศที่เคยเป็นผู้มีอำนาจและกำลังหาทางกลับขึ้นมาทวงตำแหน่งเดิม (Revanchist Power) เรื่องต่อมาคือขอบเขต/ขีดความสามารถของอำนาจอาศัยพื้นฐานการคำนวณที่กำหนดองค์ประกอบโดย United Nations (UN) ที่ได้วัดจากจำนวนประชากร ขนาดเศรษฐกิจ ชีตความสามารถทางทหาร/ความมั่นคง และภารกิจในการรักษาสันติภาพ ซึ่งจะสามารถแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มได้แก่ 1) ประเทศมหาอำนาจ (Superpower) โดยการออกนโยบายหรือการปรับยุทธศาสตร์จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของโลกอย่างมีนัยยะ ซึ่งได้แก่ สหรัฐ จีน รัสเซีย 2) ประเทศอำนาจหลักในภูมิภาค (Regional Power) คือประเทศที่เป็นผู้นำในภูมิภาคที่ตนเองตั้งอยู่โดยมีความแข็งแกร่งทั้งด้านเศรษฐกิจและทางทหารซึ่งสามารถชี้แนะให้ประเทศเพื่อนบ้านปฏิบัติตามคำชี้แนะ และมักจะไม่ต้องปฏิบัติตามคำสั่ง/คำขอของประเทศมหาอำนาจ อาทิ อิหร่าน ซาอุดีอาระเบีย 3) ประเทศอำนาจปานกลาง (Middle Power) คือประเทศที่มีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่มีจุดแข็งผนวกกับมีขีดความสามารถทั้งด้านเศรษฐกิจและการทหารในระดับที่มั่นคงสามารถปกป้องตนเองแต่ไม่สามารถชี้แนะประเทศใด ๆ ให้ปฏิบัติตามคำสั่ง/คำขอโดยการดำเนินการทางการเมืองระหว่างประเทศจะแสดงจุดยืนผ่านการเป็นสมาชิกองค์กรที่รวมตัวในภูมิภาค อาทิ อินโดนีเซีย และไทยในประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) และ ประเทศอำนาจขนาดเล็ก (Small Power) คือประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจและการทหารที่ไม่เข้มแข็งเพียงพออยากในการป้องกันหรืออยู่ได้ด้วยตนเอง

การทวงตำแหน่งประเทศมหาอำนาจ “Russia is a Revanchist Power”

ในห้วงสงครามเย็น สหรัฐและรัสเซีย (สหภาพโซเวียตในขณะนั้น) ได้มีสถานะเป็นมหาอำนาจของโลกในขณะที่พญามังกร (จีน) ได้เข้าสู่สภาวะจำศีลเพื่อฟื้นฟูประเทศหลังจากการทำสงครามมายาวนาน ในบริบทที่การเมืองระหว่างประเทศกำลังทวีความตึงเครียดขึ้นอย่างรวดเร็ว นาย George Kennan (ปี 1904 - 2005) นักการทูตสหรัฐจึงได้เสนอ ยุทธศาสตร์การสกัดล้อม (Containment) ที่เป็นการสร้างพันธมิตรที่มีโครงสร้างทางการเมืองการปกครองที่คล้ายกันเพื่อสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของสหภาพโซเวียตโดยในระหว่างที่เวทีการเมืองระหว่างประเทศกำลังดำเนินไปอย่างเข้มข้นทุกประเทศต่างเฝ้าจับตาดูการเดินหมากบนกระดานของมหาอำนาจอย่างจืดจาง ซึ่งแท้จริงแล้วเป็นเพียงการมองเห็นภาพเหนือน้ำบนแนวรุกแฉกหน้าซึ่งต่างใช้รัฐตัวแทน (Proxy) เพื่อเดินหน้าเข้าประชิดชายแดนเพียงหวังสร้างความหวาดระแวงแต่ภายใต้กลยุทธ์บนแนวหน้าแท้จริงแล้วยังมีกลยุทธ์ที่เปรียบเสมือนภูเขาน้ำแข็งที่มองไม่เห็นซึ่งอยู่บนแนวหลัง ซึ่งได้แก่การพัฒนาเทคโนโลยีด้านการทหารเพื่อรอใช้เป็นหมากเด็ด (Means) ในการทำการรุกฆาตซึ่งในขณะนั้นสหภาพโซเวียตได้แสดงความเหนือกว่าสหรัฐด้วยการเป็นประเทศแรกที่ส่งดาวเทียม Sputnik ขึ้นสู่อวกาศและคิดค้นขีปนาวุธข้ามทวีป (Soviet R-7 Intercontinental Ballistic Missile) ซึ่งสหรัฐนอกเหนือจากการเร่งส่งดาวเทียมเข้าแข่งขันภายใต้ Reagan Doctrine จึงได้ใช้ความพยายามทางการเมืองโดยให้ความช่วยเหลือประเทศบริวารของสหภาพโซเวียตให้แยกตัวและทำการเปลี่ยนการปกครองมาเป็นแบบมิใช่คอมมิวนิสต์จนนำไปสู่การล่มสลายของสหภาพโซเวียตโดยบนเวทีการเมืองโลกคงเหลือเพียงสหรัฐในฐานะประเทศมหาอำนาจที่ควบคุมด้านระบบเศรษฐกิจและด้านความมั่นคงแต่ 30 ปี ให้หลังรัสเซียได้กลับขึ้นมาทวงบัลลังก์ใหม่โดยนักยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง/การเมืองระหว่างประเทศ เรียกการกลับมาลักษณะนี้ว่า Revanchist Power (Vuving 2020, p.239-241)

นับตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 21 พบว่าประเทศอำนาจกลางขึ้นไปล้วนปรับยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงแล้วขยับเดินหมากเชิงรุกมากขึ้นโดยได้ดำเนินนโยบายตามทฤษฎี Offensive Realism เพื่อแข่งขันการขยายอิทธิพลโดยมิได้ตระหนักถึงกติกาสากลเท่าที่ควร อาทิ กรณีจีนยึดหมู่เกาะพิพาทบนทะเลจีนใต้ (2016), อิหร่านเดินหน้าพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ หรือเหตุการณ์ล่าสุดที่รัสเซียบุกโจมตียูเครน (2022) ดังนั้นเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในการศึกษาวิจัยโครงสร้างของการเมืองระหว่างประเทศ (Structure of International Politics) และสถานการณ์ด้านความมั่นคงบนเวทีสากลนั้นเองควรจะต้องมีการพัฒนาปรับปรุงเช่นกันเนื่องจากตัวแสดงที่สำคัญมีเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งความสัมพันธ์ระหว่างระบบเศรษฐกิจและความมั่นคงนั้นมีการเชื่อมโยงกันแบบเหนียวแน่นเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะตัวแสดงที่เป็นประเทศมหาอำนาจที่กลับมาปรากฏตัวขึ้นใหม่นั้น เช่น รัสเซียได้กลายเป็นหมากตัวสำคัญที่จะส่งผลให้กระดานยุทธศาสตร์ต้องนำมาทบทวนใหม่ทั้งหมดเนื่องจากเครื่องมือร่วมสมัย (Means) อาทิ การคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ (Sanctions) หรือ การปิดล้อมทางทหาร (Containment) ที่ใช้เพื่อการสกัดกั้นการขยายอิทธิพลหรือจำกัดคู่แข่งนั้นมีความล้าสมัยและแทบจะไม่สร้างความเปลี่ยนแปลงใด ๆ ได้เลย ส่งผลให้นักวิชาการด้านความมั่นคงจากประเทศอำนาจหลักในภูมิภาคและประเทศอำนาจปานกลาง

ต้องหันกลับมาทบทวนตำรา **The Tragedy of Great Power Politics (2014)** ของศาสตราจารย์ John Mearsheimer ใหม่อีกครั้ง โดยเฉพาะในบริบทที่ว่าด้วยการวางกลยุทธ์/ยุทธศาสตร์บนเวทีการเมืองระหว่างประเทศที่ต้องผสมผสานระหว่าง 3 กลยุทธ์คือ การกระโดดขึ้นสู่รถ (Bandwagoning), การถ่วงดุลอำนาจ (Balancing), และ การผ่านถึงความรับผิดชอบ (Bucket Passing) ซึ่งนับตั้งแต่สงครามเย็น (Cold War 1947-1991) ประเทศส่วนใหญ่ให้น้ำหนักไปที่กลยุทธ์การกระโดดขึ้นสู่รถของประเทศมหาอำนาจอย่างเปิดเผยเพียงค่ายเดียวนั้น ซึ่งมีความเพียงพอต่อการป้องกันตนเองและพัฒนาประเทศ แต่เมื่อการเดินหมากมาถึงยุคศตวรรษที่ 21 ควรที่จะต้องเพิ่มน้ำหนักไปที่กลยุทธ์การถ่วงดุลอำนาจ (Balancing) ซึ่งจะส่งผลให้ตาซึ่งเกิดความสมดุลและมีให้น้ำหนักที่ไม่เอียงจนเกินไป เนื่องจากระบบเศรษฐกิจและอำนาจด้านความมั่นคงนั้น มิได้ควบคุมโดยสหรัฐแต่เพียงผู้เดียวอีกต่อไป เช่นกรณี สงครามรัสเซีย - ยูเครน 2022 เป็นที่ประจักษ์แล้วว่า การคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจนั้นรัสเซียแทบจะไม่ได้รับผลกระทบมากนักแต่เรื่องกระเพื่อมกลับส่งย้อนกลับไปกระทบกับประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะประเทศในยุโรปที่ต้องประสบปัญหาจากราคาพลังงาน - น้ำมันและก๊าซ - ที่เพิ่มสูงขึ้นกว่า 1 เท่าตัว อีกทั้งยังต้องยกระดับเตรียมการระมัดระวังการถูกโจมตีแบบไม่คาดคิด ซึ่งในกรณีเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนว่ามาตรการและยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงจะต้องมีการปรับแก้อย่างหลีกเลี่ยงมิได้